

110676

DEN NORSKE REGJERINGS VIRKSOMHET

FRA 9 APRIL 1940 TIL 22 JUNI 1945

DEPARTEMENTENES MELDINGER

BIND III

FINANSDEPARTEMENTET

UTGITT AV STORTINGET — OSLO 1948

H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard)

110675

Vedlegg 7.

Provisorisk anordning av 6. juli 1940 angående oppskrivning av gullet.

I forbindelse med forslaget til forandring i lovbestemmelsene om seddeldekningen som ble behandlet i Norges Banks direksjon i januar måned d. å., ble også spørsmålet om oppskrivning av gullet behandlet.

Alt i 1935 framsatte professor Keilhau forslag om at Norges Banks gullbeholdning burde bokføres etter en verdi som svarer til en pris av kr. 4960.00 for hvert kilo fint gull. Den agiogevinst som framkommer ved overgangen til denne bokføringsverdi fordeles med $\frac{3}{4}$ til Staten og $\frac{1}{4}$ til Norges Bank. Den andel i oppskrivingsgevinsten som skulle tilfalle Staten, skulle denne kunne kreve stillet til sin rådighet når som helst i gull eller i utenlandsk valuta.

Når Finansdepartementet den gang ikke tok definitivt standpunkt til saken, var det fordi departementet var av den oppfatning at saken på det tidspunkt ikke var aktuell.

I begynnelsen av inneværende år ble spørsmålet atter tatt opp og drøftet av den pengetekniske komité som i sin tid ble oppnevnt av Regjeringen. Komiteens innstilling som bygget på professor Keilhaus forslag, ble forelagt Norges Banks direksjon til uttalelse. Norges Banks direksjon meddelte i den anledning at den fastholdt sin uttalelse av 1936 om at når tiden er inne, vil det være rimelig at Regjeringen og Norges Bank trer i vennskapelige forhandlinger med hverandre om agioen på gullbeholdningen og denne agios anvendelse. Først deretter vil det være naturlig å framlegge lovforslag. Finansdepartementet hadde de første dager av april måned d. å. ferdig utkast til Ot. prp. med forslag til lov om forandring av seddelutstedelsesretten i loven om Norges Bank, et forslag som følger den pengetekniske komites forslag. Departementet uttaler heri at det ikke har vært departementets mening å ta gulloppskrivings-spørsmålet fram på det nåværende tidspunkt. Departementet har ment å burde se tiden noe an og framdeles ha oppskrivningen av gullbeholdningen som en reserve som man eventuelt kunne gripe til, hvis de ekstraordinære krav som situasjonen stiller til Statens finanser, skulle bli ytterligere skjerpet. Hvis man skriver opp Norges Banks gullbeholdning således som foreslått av flertallet i den pengetekniske komité, vil Statens andel i oppskrivningen kunne godskrives statskassen og anvendes til dekning av en del av Statens store utgifter til ekstraordinære militære anskaffelser og sivile forsyninger i stedet for at Finansdepartementet skal låne disse penger på et knapt lånemarked.

Etter
tidspunkt
valutares
gevesene
er oppsk
at verdi
overstige
bankens

h
gullopp
1940. So

«Sjefe
direksjo
de. at
ordning
feranse
den ne
avtrykk

Direk
alle hv
holdnin
for ba
idet de
I en o

Dire
bare f
dispon

Dire
on
i de
satt t
at St
graf

ste

denn

Dir
Dir
mått
fra

Di
verd.

Ur

at d
anor

Etter krigsutbruddet den 9. april d. å. kan det ikke lenger være tvil om at tidspunktet er kommet til å mobilisere for Statens formål den penge- og valutareserve som ligger i gulloppskrivningen. I «Provisorisk anordning om pengevesenet, Norges Bank m. v. under den nåværende krigssituasjon» av 22/4 d. å. er oppskrivningen godkjent og foretatt i prinsippet, idet det i paragraf 4 heter at verdien av de i de frie områder sirkulerende sedler må ikke til noen tid overstige verdien av gullbeholdningen etter gulletts internasjonale verdi og bankens beholdning av utenlandsk valuta med mer enn 150 millioner kroner.

Av hensyn til de endrete forhold forela Finansdepartementet spørsmålet om gulloppskrivningen for Norges Banks nye direksjon til ny overveielse den 26. april 1940. Som svar herpå har direksjonen i skrivelse av 5. juli 1940 uttalt følgende:

«Sjefen for Finansdepartementet, statsråd Torp, har i møte med Norges Banks direksjon på Molde 26. april 1940 gjort rede for gulloppskrivningssaken og meddelt at Regjeringen hadde til hensikt å løse spørsmålet ved provisorisk anordning, eventuelt etter å ha innhentet en uttalelse fra direksjonen. I en konferanse 2. juli anmodet så Statsråden direksjonen om nå å framkomme med den nevnte uttalelse. Direksjonen fikk i den anledning tilstillet et korrekturavtrykk til en ikke framsatt odelstingsproposisjon i saken.

Direksjonen går ut fra at det her er spørsmål om å avgjøre en gang for alle hvordan en verdiøkning som er oppstått i norske kroner på den eldre beholdning av gull skal fordeles mellom Staten og banken. Direksjonen finner for bankens vedkommende å kunne gå med på at denne avgjørelse treffes nå, idet den går ut fra at prisen på gull i norske kroner ikke kan ventes å synke i en overskuelig framtid.

Direksjonen forutsetter at verdiøkningen utregnes og fordeles for det gull og bare for det gull som på den dag da avgjørelsen treffes er i bankens verge og disponeres av den som lovlig anerkjent eier.

Direksjonen finner likeledes å kunne gå med på at gulletts verdi for framtiden bokføres i bankens regnskaper med kroner 4960.00 pr. kilogram fint gull.

I det forslag til lov om saken som pengekomiteen avga i februar ble fordelingen satt til $\frac{3}{4}$ til Staten og $\frac{1}{4}$ til banken. En annen måte å fordele på ville være at Staten fikk $\frac{2}{3}$ og Norges Bank $\frac{1}{3}$, idet en anvendte det i Banklovens paragraf 40 punkt e oppstilte prinsipp for fordeling av det endelige overskudd. Etter omstendighetene finner direksjonen å kunne akseptere at fordelingen skjer på denne måte.

Direksjonen legger ved utkast til provisorisk anordning.

Direksjonen forbeholder seg senere å komme tilbake til krav som banken måtte ha på erstatning for gull som er gått tapt under transporten av gullet fra Norge ved Regjeringens foranstaltning.

Direktør Nørve er prinsipielt av den oppfatning at oppskrivningen av gullverdien burde utstå til etter fredsslutningen.»

Under henvisning til foranstående vil Finansdepartementet

tilråde

at det i medhold av Grunnlovens paragraf 17 blir utferdiget sådan provisorisk anordning:

Departementet foreslår lønsmessig likestilling mellom: Fenrik — fullmektig, løytnant — sekretær II, kaptein — sekretær I, major — byråsjef. Ved beregningen av alderstillegg bør en ikke bare ta hensyn til grunnlønnen, men også i en viss utstrekning til bostedsgodtgjørelsen.

Forsvarsdepartementet finner at utvalgets innstilling for mange gruppers vedkommende medfører for store nedskjæringer. Departementet peker på admiralstabssjef, generalinspektør og generalfelttøyimester fra £ 105.0.0 til £ 75.0.0, ekspedisjonssjefer, oberster og kommandører fra £ 75.0.0 til £ 63.0.0, oberstløytnanter og kommandørkapteiner fra £ 75.0.0 til £ 59.0.0. Departementet foreslår at bostedsgodtgjørelsen for ekspedisjonssjefer, oberster og kommandører heves fra £ 63.0.0 til £ 70.0.0, oberstløytnanter, kommandørkapteiner og majorer fra £ 59.0.0 til £ 65.0.0. Med hensyn til familietillegg slutter departementet seg til utvalgets innstilling.

Finansdepartementet vil framheve at de bostedsgodtgjørelser som tidligere er fastsatt må betegnes som rommelige. Dette var naturlig og rimelig på det tidspunkt da disse ble fastsatt. Det var den gang vanskelig for de enkelte tjenestemenn som var ukjent med forholdene å innrette seg i London på den hensiktsmessigste og mest økonomiske måte. Senere har imidlertid dette latt seg gjøre. En vil også framheve den betydelige utvidelse av administrasjonen som har funnet sted i løpet av det siste år. Funksjonærantallet i den sivile administrasjon er nesten 4-doblet, og i den militære administrasjon over 3-doblet, hvorved den finansielle rekkevidde av lønningsbestemmelsene er blitt vesentlig økt. Et moment som taler for at bostedsgodtgjørelsene tas opp til revisjon er også at det er blitt mulig å organisere de forskjellige departementer mer normalt, slik at arbeidsfordelingen mellom de forskjellige lønnsgrupper er kommet mer i overensstemmelse med den vanlige. På den annen side har det funnet en viss prisstigning sted. Det offisielle indekstall viser dog bare en oppgang på 12 poeng i tidsrommet mellom 1. september 1940 og 1. september 1941, nemlig fra 187 til 199, hvilket tilsvarende en stigning på vel 6 pst.

Alle hensyn tatt i betraktning, bl. a. at der samtidig hermed foreslås et familietillegg, finner departementet at de nåværende bostedsgodtgjørelser bør kunne reduseres med i alminnelighet 10 pst., dog således at der foretas en viss regulering under hensyn til de forslag og bemerkninger som er framkommet fra utvalget og de forskjellige departementer, slik at nedsettelsen blir noe større for enkelte stillinger, særlig blant de høyest lønnede, men på den annen side slik at bostedsgodtgjørelsen heves for de lavest lønnede sivile tjenestemenn (assistenter av lønnsklasse I og II) og blir uforandret for enkelte andre hvor den samlede avlønning ellers ville bli for lav i forhold til leveomkostningene. Departementets forslag framgår av nedenstående tabell, hvor de nåværende lønninger og bostedsgodtgjørelser, samt de foreslåtte nye bostedsgodtgjørelser er oppført. Likeledes er anført den prosentvise nedsettelse eller forhøyelse i forhold til den samlede avlønning som departementets forslag betyr. Ved denne prosentvise beregning har der, som det vil forstås, ikke kunnet tas hensyn til familietillegget.